

تحلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

مهديه صادقي گوغري^۱ علي يعقوبي پور*^۲ محمد منتظري^۳

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۴/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۶/۳۱

چکیده

تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و روند آینده آن از مسائل مهمی است که عدم شناخت و توجه به عوامل موثر بر آن می تواند پیامدهای مخربی برای جامعه داشته باشد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل فازی انجام گرفته است. برای گردآوری داده ها از نظر خبرگان که از طریق نمونه گیری هدفمند انتخاب شده بودند، استفاده شد. پس از شناسایی عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از دل پیشینه موضوع، برای تحلیل وضعیت روابط علی میان این عوامل از فن دیمتل فازی بهره گیری شد. نتایج نشان داد که از میان ۱۳ عامل استخراج شده از ادبیات، ۶ عامل تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش محسوب می شود و ایجاد تغییرات سازنده در آن می تواند به تحولات جدی تری در جهت بهبود سند منجر شود. شاخص برنامه های اجرایی آموزش و پرورش دارای بیشترین میزان اثرگذاری بر دیگر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. شاخص کارآمد بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران دارای بیشترین میزان اثرپذیری از دیگر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش می باشد. این طور استنباط می شود که برنامه های اجرایی آموزش و پرورش و کارآمد بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران بنیادی ترین عامل از عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش محسوب می شود و ایجاد تغییرات سازنده در آن می تواند به تغییرات جدی تر و اثرگذارتری در بهبود تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش منجر شود.

کلید واژه ها: تحقق سند تحول بنیادین، آموزش و پرورش، دیمتل فازی.

۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد سیرجان، دانشگاه آزاد اسلامی، سیرجان، ایران. Mahdieh1161@yahoo.com
۲ استادیار، گروه مدیریت، واحد سیرجان، دانشگاه آزاد اسلامی، سیرجان، ایران. (نویسنده مسئول) yaghoubipoor@yahoo.com
۳ استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران Montazer56@yahoo.com

مقدمه

تغییر و تحول در ساختار، برنامه ها، هدفها و روشهای همه سازمانهای اجتماعی، به ویژه آموزش و پرورش، در فرآیند توسعه ضرورتی اجتناب ناپذیر است. نکته قابل توجه آن است که دست یازیدن به برنامه تحولی اثربخش در دنیای متغیر کنونی، به امری پیچیده تبدیل شده است؛ زیرا سرعت و گستردگی تغییرات و تحولات به گونه ای است که فرصت طراحی، تدوین و اجرای برنامه های دراز مدت را با چالشهای جدی مواجه نموده است (صدیق، ۱۳۹۷). از این رو، همه مسئولان و دست اندرکاران نظام آموزش و پرورش بر آن بودند تا سندی پی ریزی کنند که بتواند آنان را هر چه بیشتر به هدفهای نظام تعلیم و تربیت نزدیک کند. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به نوعی به عنوان قانون اساسی نظام تعلیم و تربیت ایران و نقشه راه آموزش و پرورش کشور تلقی می شود (عنایتی و همکاران، ۱۳۹۵). منظور از تحول بنیادین در آموزش و پرورش فراهم آوردن زمینه تحول عمیق ریشه ای همه جانبه، نظام مند و کل نگر، آینده نگر، مبتنی بر آموزه های حیانی و معارف اسلامی و متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی می باشد (رعیت، ۱۳۹۷). تغییر بنیادین آموزش و پرورش در واقع توانایی تغییر مداوم را ایجاد می کند. تاکید بر تغییر درونی و بیرونی از آنجاست که سازمانهای بزرگ با زمان دست و پنجه نرم می کنند. تغییر راهبردها، ساختارها و سیستمها کافی نیست، بلکه باید تفکری که این راهبردها و ساختارها ایجاد می کند، را تغییر داد. (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۴) جمهوری اسلامی ایران برای دستیابی به اهداف فرهنگی، اجتماعی و فنی خود چاره ای جز به خدمت گرفتن عوامل پیشران یا پیشبرنده علمی و آموزشی نداشته و ندارد، از اینرو در برنامه های مختلف توسعه ای بلندمدت و میان مدت خود در سال های اخیر، گرایش روزافزونی به توسعه علم و آموزش نشان داده است. برنامه بلندمدت چشم انداز ۲۰ ساله کشور، برنامه های توسعه چهارم و پنجم، سند تحول بنیادین، ویرایش های مقدماتی نقشه جامع علمی کشور و نیز برنامه های بخشی و دقت در روند تحولات بنگاه ها و مؤسسات مختلف، همگی نشان از توجه و التفات ویژه به نقش علم و تکنولوژی در تحولات آتی کشور دارد. در برنامه چشم انداز ۲۰ ساله کشور دستیابی به جایگاه اول علم و فناوری در منطقه یکی از اهداف مهم برنامه بلندمدت یاد شده قرار گرفته است، ویرایش های مختلف نقشه جامع علمی کشور نیز که توسط نهادهای مختلف تنظیم گردیده چگونگی تحقق آن هدف را طی دوره ۱۶ ساله (۱۳۸۸ تا ۱۴۰۴) آتی تصویر کرده است (معصومی، ۱۳۹۷). سند تحول آموزش و پرورش یک سند بسیار وزین و ارزشمندی است و وقتی انسان در محتوای این سند، غور و تامل می کند می بیند که واقعا زحمت کشیده شده است و عصاره فکری اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی ماست که انشاءالله عملیاتی هم بشود. وجود این سند، ابتدای راه و مقدمه ای برای شروع تغییرات و تحولات است که باید عملیاتی شود (صافی، ۱۳۹۶). هرچند در سه دهه گذشته تلاش های وافر و قابل تقدیری از سوی مسئولان و دست اندرکاران نظام تعلیم و تربیت برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی کشور به عمل آمد که خوشبختانه نتایج مثبت و مفیدی نیز برجای گذاشته است؛ لیکن هنوز آموزش و پرورش با چالش های جدی روبه رو است و برون داد آن در طراز جمهوری اسلامی ایران و پاسخگوی تحولات محیطی و نیازهای جامعه نمی باشد (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۵). اگر چه عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در سالهای

اخیر به طور گسترده‌ای مورد مطالعه قرار گرفته است. اما این پژوهش‌ها در تحقق چنین سطحی از دانش پیرامون آینده تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش چندان موفق نبوده‌اند. به عبارت دیگر، بررسی آینده تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و عوامل موثر بر این آینده در کشورهای مختلف و از جمله ایران در تحقیقات دانشگاهی مغفول واقع شده است. شناسایی عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و چگونگی روابط فی‌مابین این عوامل، می‌تواند کمک شایانی به تصمیم‌گیران و مجریان دستگاه‌های حاکمیتی جمهوری اسلامی ایران نماید تا با اتخاذ تدابیر مناسب در جهت دستکاری مثبت در این عوامل، موجبات تقویت عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را در آینده فراهم کنند (وجدانی، ۱۳۹۵). همین موضوع دستمایه اصلی تحقیق حاضر قرار گرفته و این تحقیق به دنبال شناسایی و تحلیل روابط بین عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و با استفاده از تکنیک دیمتل فازی می‌باشد. خردمایه کاربست فن دیمتل فازی، کشف روابط علت و معلولی حاکم میان عوامل شناسایی شده و همچنین میزان اثرگذاری آن‌ها در یکدیگر از نظر خبرگان، با کنترل ابهام قضاوت انسانی است. بنابراین به طور خاص سوالات پژوهش حاضر به شرح زیر مطرح می‌شوند:

عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش کدامند؟

شبکه روابط علت و معلولی بین این عوامل از دیدگاه خبرگان چگونه است؟

آموزش و پرورش مجموعه منظمی از اعمال و رفتار است؛ به بیان دیگر آموزش و پرورش فعل و انفعالی است میان دو قطب روان (آموزگار و فراگیر) که مسبوق به اصلی و متوجه هدفی و مستلزم برنامه‌ای است (ندایی و کوهستانی، ۱۳۹۱).

سند: حاوی دستوراتی است که در اجرا به کار می‌آید و مشمول بر آیین و مقرراتی است که فقط رعایت آنها به نتیجه‌ی مثبت و دقیق کار می‌انجامد (حسینی روح الامینی، ۱۳۹۶).

سند تحول بنیادی در آموزش و پرورش با تکیه بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی ایرانی و توجه به الگویی - اسلامی ایرانی پیشرفت برای تحول و پرهیز از الگوهای وارداتی، کهنه و تقلیدی محض تبیین شده تا چراغ راه برون-رفت از چالش‌های نظام آموزشی کشور باشد و از متون مهم و راهبردی و به عنوان سند بالادستی در تعیین برنامه‌ها و خط‌مشی‌های وزارت آموزش و پرورش می‌باشد (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۴).

تعلیم و تربیت: تعلیم و تربیت یک حق اجتماعی و انسانی است که باید کودکان و نوجوانان از آن برخوردار شوند. تربیت، مراقبت از جریان رشد است در واقع تربیت متعادل کردن انسان است. تعلیم و تربیت سیستمی می‌خواهد که آدم را متعادل بار بیاورد. تعلیم و تربیت فرایندی تعالی‌جویانه، تدریجی، یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی که به منظور هدایت افراد جامعه به سوی آمادگی برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد، زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی پیوسته هویت ایشان را در راستای شکل‌گیری و پیشرفت جامعه اسلامی فراهم می‌کند (عسگری، ۱۳۹۳).

مطالعه اسناد مربوط به تاریخ آموزش و پرورش ایران نشان می‌دهد که آموزش و پرورش ایران به سبک جدید با تأسیس دارالفنون در سال ۱۲۲۸ ه.ش آغاز شد. این مدرسه که به سبک اروپایی اداره می‌شد، شامل دوره‌های متوسطه

و عالی بود و به دنبال آن با تشکیل وزارت علوم در سال ۱۳۳۲ و سپس آغاز حکومت مشروطه، مدارس متعددی در سطح ابتدایی و متوسطه در تهران و شهرستا نها توسعه یافتند. این نظام و تحول آن را در دو قسمت به شرح زیر بررسی خواهیم کرد (صدیق، ۱۳۹۷):

الف) نظام اداری آموزش و پرورش ایران از تصویب قانون اداری معارف در سال ۱۲۸۶ تا ۱۳۹۱

ب) نظام آموزشی، آموزش و پرورش ایران از تصویب قانون اساسی معارف در سال ۱۲۹۰ تا ۱۳۹۱

پس از تشکیل وزارت علوم در سال ۱۳۳۲، در سال ۱۲۸۶ قانون اداری معارف به تصویب رسید و در آن ترتیب شعبه های ادارات مرکزی، وظایف وزیر و اعضای ادارات و ترتیب ادارات معارف و اوقاف در ولایات و ایالات مشخص شد و در تشکیلات مرکزی وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه، وزیر معارف، مدیرکل، اداره تعلیم عمومی، اداره معارف، اداره اوقاف، دایره تحقیقات، دایره تفتیش، دایره محاسبات و هیئت شورای معارف پیشینی شد (سهیل، ۱۳۹۴). در سال ۱۳۱۷، با تصویب کلمه فرهنگ به جای معارف در فرهنگستان ایران، وزارت معارف، وزارت فرهنگ نامیده شد. این عنوان تا تصویب قانون تفکیک وزارت فرهنگ در سال ۱۳۴۳ همچنان پا برجا بود. این وزارتخانه، بین سالهای ۱۳۱۷ تا ۱۳۴۳ همواره گسترش یافته و سرپرستی و اداره دوره های گوناگون تحصیلی، از کودکان تا آموزش عالی، و همچنین امور فرهنگی، هنری و اوقاف را بر عهده داشته است (هاشمیان، ۱۳۹۵).

در ۱۵ آذر ۱۳۴۳ قانون تفکیک وزارت فرهنگ به تصویب رسید و به موجب آن، کلیه وظایفی که به عهده وزارت فرهنگ بود، به وزارت آموزش و پرورش و وزارت فرهنگ و هنر و سازمان اوقاف محول شد. در بهمن ماه ۱۳۴۶، با تصویب قانون تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی، برای اولین بار وظایف مربوط به آموزش عالی از وزارت آموزش و پرورش جدا و به وزارتخانه علوم و آموزش عالی واگذار شد و وظایف وزارت آموزش و پرورش به دوره های تحصیلی کودکان، دبستان، راهنمایی تحصیلی یا متوسطه اول و دوره دوم متوسطه محدود شد. در سال ۱۳۴۸ با تصویب قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش منطبق با برخی از امور آموزش و پرورش به مناطق واگذار شد و در تشکیلات ستادی وزارت آموزش و پرورش، علاوه بر معاونان وزیر، معاونان آموزشی وزیر در پنج منطقه کشور تعیین شدند. در سال ۱۳۵۵ قانون تشکیل سازمان پژوهش و نوسازی آموزشی و در سال ۱۳۵۴ قانون تشکیل سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس به تصویب رسید (هاشمیان، ۱۳۹۵).

بعد از انقلاب اسلامی ابتدا در تشکیلات اداری وزارت آموزش و پرورش تغییراتی به عمل آمد. از تعداد معاونان وزیر کاسته شد. بعضی از دفاتر و ادارات کل ستادی درهم ادغام و بعضی دیگر حذف شدند. در شرح وظایف تعدادی از دفاتر نیز تجدیدنظر به عمل آمد. در تشکیلات ستادی نیز معاون پژوهش و برنامه ریزی، معاون امور آموزشی، معاون آموزش فنی و حرفه ای، معاون امور اجتماعی و پرورشی، معاون امور اداری و مالی هدایت دفاتر و ادارات کل ستادی را زیر نظر وزیر آموزش و پرورش بر عهده داشتند (فضلی و همکاران، ۱۳۹۶).

در سال ۱۳۵۸ قانون شورای عالی آموزش و پرورش تجدیدنظر شد و با اصلاحاتی از نظر وظایف و ترکیب اعضا به تصویب شورای انقلاب رسید. شورای عالی آموزش و پرورش مهمترین شورایی است که سابقه ای صد ساله دارد و تشکیل آن در تشکیلات اداری مصوب ۱۲۸۶ تصویب گردیده است و هم اکنون نیز به فعالیت خود ادامه می دهد. هم

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

اکنون ریاست جمهور رئیس آن است. شورا ۲۲ عضو دارد و مهمترین وظایف آن عبارت اند از: (سند اساسی اصلاحات آموزش و پرورش (FRDE) در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۸).

- تعیین خط مشی آموزشی وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران با رعایت قوانین موضوعه کشور.
- بررسی و تصویب هدفها و نظام آموزشی وزارت آموزش و پرورش برای ارائه به مجلس شورای اسلامی.
- بررسی و تصویب برنامه های درسی و تربیتی کلیه مؤسسات آموزشی کشور که در حوزه وزارت آموزش و پرورش قرار دارند.
- بررسی و تصویب مقررات اجرایی یا انضباطی مدارس، آیین نامه ها و مقررات امتحانات مدارس.
- بررسی و تصویب طرحهای توسعه در مراحل و رشته های گوناگون تحصیلی براساس احتیاجات نیروی انسانی و با توجه به امکانات کشور.
- و تصویب مقررات لازم برای انتخاب، تربیت و استخدام معلمان به تناسب نیاز مراحل تحصیلی

عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

ادبیات موجود نشان می دهد که عوامل متعددی بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تاثیر می گذارند (معصومی ۱۳۹۷) و عنایتی، صالحی، خوش باور (۱۳۹۵) و حسینی روح الامینی (۱۳۹۶) و صدیق (۱۳۹۷) و عسگری (۱۳۹۳) سند اساسی اصلاحات آموزش و پرورش (FRDE) در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۸) و فراهانی، نصر اصفهانی، شریف (۱۳۹۴) و نقشه جامع علمی کشور (۱۳۹۵) و راهنمای عمل مجموعه مستندات تحول بنیادین در آموزش پرورش (۱۳۹۱). بر اساس مرور این ادبیات، عوامل مندرج در جدول شماره ۱ به عنوان عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش استخراج شدند. هدف غایی از انجام این پژوهش، تعیین میزان اثرگذاری و تأثیرپذیری این عوامل با استفاده از تکنیک دیمتل فازی است. در ادامه به شرح مختصری از این متغیرها پرداخته شده است.

جدول ۱: عوامل به دست آمده از مرور ادبیات پژوهش

نماد	عوامل تاثیرگذار	منابع
C1	انگیزه معلمان و دبیران	راهنمای عمل مجموعه مستندات تحول بنیادین در آموزش پرورش (۱۳۹۱) و سند تحول بنیادین آموزش پرورش (۱۳۹۵)، عسگری (۱۳۹۳)
C2	وضعیت حقوق و معیشت رفاهی معلمان در جامعه	سند اساسی اصلاحات آموزش و پرورش (FRDE) در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۸)
C3	خود باوری و اعتماد به نفس در معلمان و دبیران	قربان ، فضلی ، عرفانیان امید وار ، محمد زاده لاری ، نجار زاده ، بندور (۱۳۹۵)
C4	کارآمد بودن روند ارزشیابی از معلمان و دبیران	وردی نژاد (۱۳۹۰) و نیرومند (۱۳۹۰)
C5	احترام متقابل جامعه و مسئولین به معلم	حسینی روح الامینی (۱۳۹۶) و صافی (۱۳۹۶)

C6	علاقه ی معلمان به شغل معلمی	فراهانی، نصر اصفهانی، شریف (۱۳۹۴) و رادمش و مصباح فر (۱۳۹۵).
C7	ارتباط رشته ی تحصیلی معلمان با آموزش آنان	سند تحول بنیادین آموزش پرورش (۱۳۹۵)، راهنمای عمل مجموعه مستندات تحول بنیادین در آموزش پرورش (۱۳۹۱)
C8	آموزش معلمان (شرکت در دوره های ضمن خدمت و کارگاه های آموزشی)	هاشمیان، (۱۳۹۵) و وجدانی همت (۱۳۹۵)
C9	تخصص معلمان و دبیران	معصومی (۱۳۹۷) و عنایتی. صالحی، خوش باور (۱۳۹۵)
C10	تجهیزات آموزشی	حسینی روح الامینی (۱۳۹۶) و صدیق (۱۳۹۷) و عسگری (۱۳۹۳)
C11	منابع مالی	فراهانی، نصر اصفهانی، شریف (۱۳۹۴)
C12	کافی بودن سرانه دانش آموزی	نقشه جامع علمی کشور (۱۳۹۵) و راهنمای عمل مجموعه مستندات تحول بنیادین در آموزش پرورش (۱۳۹۱)
C13	برنامه های اجرایی آموزش پرورش	ندایی و کوهستانی (۱۳۹۱) و معصومی (۱۳۹۷)

منابع مالی مدارس: از چهار منبع تامین می گردد: سرانه های آموزشی و پرورشی که از طریق وزارت آموزش پرورش به حساب مدارس واریز می گردد، کمک های مالی اولیا دانش آموزان و خیرین که توسط انجمن اولیا و مربیان جمع آوری می شود، سهم شورای آموزش و پرورش و درآمد حاصل از کلاس های فوق برنامه (وردی نژاد، ۱۳۹۰).

تجهیزات آموزشی: تجهیزات آموزشی شامل نرم افزار و سخت افزار می باشد. سخت افزار از قبیل: امکانات فیزیکی ساختمان- مساحت محوطه حیاط و راهروها، مساحت کلاس ها، رنگ آمیزی و کیفیت کف اتاق ها، سرویس های بهداشتی، آزمایشگاه و نماز خانه - سیستم گرمایی و سرمایی، پرده ها، سیستم هوشمند، تلویزیون، وسایل آزمایشگاه، میز و نیمکت، کتاب خانه کلاسی، کتاب های مرجع و کمک درسی و... نرم افزار از قبیل: برنامه های آموزشی، اینترنت، سی دی های کمک درسی و راهنمای معلم و... می باشد. (رعیت، ۱۳۹۷)

تخصص به معنی خروج حقیقی چیزی از موضوع دلیل است. واژه تخصص در برابر تخصیص از اصطلاحات علم اصول فقه و عبارت است از خروج حقیقی و وجدانی چیزی از موضوع دلیل چیزی دیگر» (راهنمای عمل تحول بنیادین، ۱۳۹۰) در اصطلاح، تخصص به مهارت خاص شخص در انجام کاری خاص می گویند که ممکن است در اثر کسب علم و تجربه و یا هر دو بدست آمده باشد و به شخصی که دارای تخصص باشد متخصص می گویند.

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

اصطلاح انگیزش را می توان به عنوان عامل نیرو دهنده، هدایت کننده و نگهدارنده ی رفتار تعریف کرد (رادمنش و مصباح فر، ۱۳۹۵). گنج و برلاینز (۱۹۸۴) انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده اند. سیفرت (۱۹۹۲) گفته است انگیزش یک تمایل یا گرایش به عمل کردن به طریقی خاص است. او همچنین انگیزه را به صورت نیاز یا خواست ویژه ای که انگیزش را موجب می شود تعریف کرده است. لفرانسوا (۱۹۹۷) انگیزه را علت و دلیل رفتار می داند. " دلیل اینکه چرا ما بعضی رفتارها را انجام می دهیم و بعضی دیگر را انجام نمی دهیم انگیزه های ما هستند" (سهیل، ۱۳۹۴)

سند تحول بنیادین آموزش پرورش: سند تحول بنیادین آموزش پرورش در راستای سند چشم انداز افق ۱۴۰۴ و نقشه جامع علمی کشور و مصوبات مجتمع تشخیص مصلحت نظام در جلسه شماره ۸۲۶ مورخ ۲/۵/۸۹ شورای عالی آموزش پرورش به تصویب رسید و در آذرماه ۱۳۹۰ رونمایی شد و در مهرماه ۱۳۹۱ رسماً در کشور اجرا گردید (هاشمیان، ۱۳۹۵).

پیشینه پژوهش

برای جستجوی سوابق پژوهشی در ابتدا سه کلید واژه تحقق سند، تحول بنیادین و آموزش و پرورش به عنوان واژگان کلیدی مبنای جستجو قرار گرفت. به منظور جستجو و بررسی سوابق پژوهشی، پایگاه‌های علمی مورد شناسایی واقع شد. در جدول ۲ به طور خلاصه به برخی از این تحقیقات اشاره شده است.

جدول ۲: خلاصه برخی از پژوهش‌های پیشین

محققان	سال	عنوان	نتایج
علی معصومی	(۱۳۹۷)	الزامات مدیریتی تحول بنیادین در آموزش و پرورش	به این نتیجه رسید که با بررسی الزامات مدیریتی تحول بنیادین به دوازده مورد از عوامل مهم و اثر گذار در مراحل مختلف آغاز، تثبیت و بازنگری مدیریت تحول می توان اشاره کرد که التزام به آنها ادامه تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را به همراه دارد
فضلی رخساره، امجدیان کیومرث، زنده دل محمد، زرین فرد رضا، چابک حسین	(۱۳۹۶)	نقد سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران	برخی از ایرادات سند تحول بنیادین از دیدگاه نویسنده کتاب عبارتند از: عدم وجود تحول بنیادین، عدم نقل قول صحیح از علامه طباطبایی درباره مفهوم حیات طیبه، عدم ارائه مبنای نظری اسلامی برای ساحت‌های شش گانه تربیت، عدم اعلام دلیل نیاز به تربیت رسمی و عمومی به مدت دوازده سال، عدم تعیین ساختار تحصیلی تربیت رسمی و عمومی بر مبنای اسلام، عدم جهت گیری دوازده سال تحصیل برای شکوفایی استعدادها، وجود اشتباه عبارتی بزرگ در سند تحول بنیادین، در اولویت نبودن ازدواج و کار در نظام تربیتی،

<p>عدم تناسب آموزشها با نیازهای بازار کار در اکثر رشته های تحصیلی، مد نظر بودن حوزه های یادگیری گسترده و حجیم برای همه دانش آموزان، تباه کردن عمر دانش آموزان به کسب مدرک تحصیلی</p>			
<p>در حین شناخت همپوشانی بین ادبیات تطبیقی، ادبیات ملی و ادبیات جهان، ریمارک این موارد را ازهمدیگر تشخیص می دهد. اولاً، ادبیات تطبیقی فراتر از ادبیات ملی است. در مطالعه خود در مورد "تماس یا برخورد بین فرهنگ های مختلف، ... و مشکلات مربوط به ترجمه دوم، ادبیات تطبیقی از ادبیات جهان در پنج حوزه متمایز است: فضایی، ادبیات تطبیقی نسبت به ادبیات جهان که دامنه جهانی دارد، حوزه جغرافیایی محدودتری دارد. از نظر زمان و کیفیت، ادبیات تطبیقی دامنه وسیع تری نسبت به ادبیات جهان دارد. که محدود به ادبیات مشهور جهان است که کیفیت آن تجربه تست و زمان را داراست، یا آثار اخیر که تحسین و تمجید زیاد خارجی را دریافت کرده اند</p>	<p>آموزش و پرورش تطبیقی</p>	<p>(۱۳۹۷)</p>	<p>صدیق</p>
<p>با توجه به تسریع روند رشد و توسعه و تغییر، مسأله تجربه محوری در حیطه های موفقیت یا شکست، بایدها و نبایدها، رفاه، ارتباط و تعامل، مشکل گشایی و نوآوری در حوزه آموزش و یادگیری در موفقیت نظام های آموزشی و ارتقای سطح آموزش و پرورش نقش اساسی ایفا می کند. بنابراین یکی از وظایف مهم دست اندرکاران تعلیم و تربیت، اشتراک و تدوین تجربیات است..</p>	<p>تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش: فواید، روش و نتایج</p>	<p>(۱۳۹۷)</p>	<p>رعیت</p>
<p>به این نتیجه رسیدند که خانواده به عنوان مرکز تربیت مورد توجه کافی قرار نگرفته است. لذا جایگاه حساس خانواده نسبت به دیگر نهادهای اجتماعی بیشتر باید مدنظر برنامه ریزان و سیاست گذاران آموزشی باشد.</p>	<p>جایگاه خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی در سند تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی</p>	<p>(۱۳۹۶)</p>	<p>حسینی روح الامینی، جمیله السادات</p>
<p>هدف این تحقیق بررسی تحلیل گفتمان سند تحول</p>	<p>بررسی تحلیل گفتمان سند</p>	<p>(۱۳۹۶)</p>	<p>صافی</p>

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

بنیادین آموزش و پرورش است. برای دستیابی به این هدف از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است	تحول بنیادین آموزش و پرورش		
به این نتایج دست یافتند که در معدود الگوهای ارائه شده (به ویژه در حوزه تعلیم و تربیت) برای ترکیب نظریه ها، اغلب مبانی فلسفی و بالاتر از آن مبانی فرا فلسفی نظریه های مبدأ نادیده گرفته شده است.	ارائه الگوی ارزیابی سازوکاری نظریه ترکیبی در فلسفه تعلیم و تربیت: بررسی موردی سازواری در فلسفه تربیت جمهوری اسلامی ایران در سند ملی تحول بنیادین آموزش و پرورش	(۱۳۹۵)	عنایتی، ترانه. صالحی، محمد. خوش باور، رحیمه

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و بر اساس روش علی است. جامعه آماری این پژوهش را خبرگان و اساتید آشنا با مقوله عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تشکیل می‌دهند. برای گردآوری داده‌های پژوهش، از نظر تعدادی از این خبرگان به عنوان نمونه استفاده شد. در صورت همگن بودن گروه مشارکت کنندگان، برای ایجاد نتایج اثربخش حجم نمونه‌ای متشکل از ۱۰ تا ۱۵ نفر کفایت می‌کند. در برخی از منابع نیز تعداد مطلوب خبرگان ۱۰ الی ۲۰ نفر توصیه شده است. لذا در پژوهش حاضر با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند حجم نمونه برای تکمیل پرسشنامه ۱۲ نفر از اساتید و خبرگان آموزش و پرورش تعیین شد. معیارهای انتخاب خبرگان تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. در این پژوهش ابتدا با مرور تقریباً جامعی از ادبیات موضوع، عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش استخراج شدند. سپس بر اساس عوامل شناسایی شده، پرسشنامه‌ای بسته حاوی عوامل یاد شده، در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آنان خواسته شد تا با در نظر گرفتن افق زمانی، نظر خود را درباره میزان تاثیر عامل مندرج در هر سطر بر عامل مندرج در هر ستون، بر مبنای طیف پنج گزینه‌ای از بی تاثیر تا تاثیر خیلی زیاد بیان نمایند.

روایی محتوا

بر اساس روش لاوشه، برای ایجاد روایی محتوایی در پرسشنامه، پس از مرور ادبیات و حوزه مورد مطالعه، دامنه محتوا و آیتم‌های ساخت پرسشنامه تدوین می‌شود، سپس از اعضای پانل محتوا خواسته می‌شود به میزان مناسب بودن هر آیتم با انتخاب یکی از سه گزینه "ضروری"، "مفید اما نه ضروری" و "غیر لازم" پاسخ دهند. با توجه به رابطه زیر نسبت روایی محتوا محاسبه شده و با توجه به سطح مورد نیاز برای معناداری آماری ($P < 0.05$)، باید حداقل مقدار $CVR = 0.75$ برای هر آیتم جهت پذیرش آن آیتم به دست آید:

$$CVR = \frac{N_e - N/2}{N/2}$$

N_e = تعداد اعضای که گزینه "ضروری" را برای آیتم مورد نظر انتخاب کرده‌اند. N = تعداد کل اعضای پانل

پس از تکمیل پرسشنامه مربوط به روایی محتوا CVR به دست آمده برای همه عامل ها، برابر با یک به دست آمد. یعنی همه خبرگان عامل های تعیین شده را از حیث تاثیر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ضروری دانستند.

پایایی: برای سنجش پایایی پرسشنامه دیمتل از روش آزمون مجدد استفاده شده است. جهت نیل به این هدف، پرسشنامه مزبور برای پنج نفر از خبرگان که دسترسی مجدد به آنها امکان پذیر بوده؛ دو بار و به فاصله سه هفته از هم ارسال شده و همبستگی بین پاسخ ها در مرحله اول و دوم برابر با ۰.۹۰۸، ۰.۸۸۵ و ۰.۷۹۵ به دست آمده است. با توجه به این که همبستگی پاسخ ها بالاتر از ۰.۷ می باشد، لذا می توان گفت که پایایی پرسشنامه قابل قبول است.

یافته های پژوهش

۱۲ نفر از کارشناسان و خبرگان آموزش و پرورش برای این تحقیق انتخاب شدند. ۳۳/۸۳٪ درصد از پاسخ دهندگان خبره را مرد ها تشکیل می دهند که بیانگر تعداد بالاتر مردان نسبت به زنان در تحقیق حاضر دارد. با توجه به اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه، اکثر پاسخ دهندگان دارای سابقه کاری بیشتر از ۱۰ سال می باشند. ۵۰ درصد از افراد حاضر از این تحقیق دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند که بیانگر سطح بالای علمی و تخصصی افراد این سازمان است. افرادی که در این تحقیق شرکت کرده اند وضعیت کنونی شان در سازمان مذکور ۵۰ درصد شاغل در آموزش و پرورش و ۵۰ درصد عضو مدیران ارشد در آموزش و پرورش هستند.

گام اول: در این مرحله، عوامل ارزیابی - که دارای ماهیت ارتباطات علی هستند و معمولاً تعداد زیادی از حالات پیچیده را در بر می گیرند - تدوین و برای مواجهه با ابهام قضاوت انسانی، مقیاس کلامی فازی طبق الگوی جدول ۳ طراحی شد.

جدول ۳: الگوی مقیاس کلامی فازی تأثیر هر متغیر در متغیر دیگر

عبارات کلامی	بدون تأثیر	تأثیر خیلی کم	تأثیر کم	تأثیر زیاد	تأثیر خیلی زیاد
مقیاس عددی	۰	۱	۲	۳	۴
اعداد فازی مثلثی	(۰.۰۰, ۰.۰۰, ۰.۲۵)	(۰.۰۰, ۰.۲۵, ۰.۵۰)	(۰.۲۵, ۰.۵۰, ۰.۷۵)	(۰.۵۰, ۰.۷۵, ۱.۰۰)	(۰.۷۵, ۱.۰۰, ۱.۰۰)

گام دوم: در این مرحله، نظرات خبرگان اخذ و میانگین آنها محاسبه شد. برای این کار، با در نظر گرفتن تعداد P خبره، ماتریس Z^1, Z^2, \dots, Z^P داشتیم که هر درایه آنها با اعداد فازی مربوط مشخص می شدند. برای محاسبه ماتریس میانگین از رابطه $Z = \frac{(Z^1 \oplus Z^2 \oplus \dots \oplus Z^P)}{P}$ استفاده شد. این ماتریس، ماتریس فازی اولیه روابط مستقیم نامیده می شود، به طوری که در آن $Z_{ij} = (l_{ij}, m_{ij}, u_{ij})$ (مقدار هر درایه از ماتریس Z) اعداد فازی مثلثی هستند. در ضمن با توجه به اینکه عناصر قطر اصلی صفر بودند، در ماتریس به صورت (۰ و ۰) مشخص شدند.

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

گام سوم: در ادامه، از طریق رابطه استانداردسازی زیر، مقیاس‌های شاخص‌ها به مقیاس‌های قابل مقایسه تبدیل شدند. در این رابطه، ماتریس X ، ماتریس فازی روابط مستقیم استاندارد شده نامیده می‌شود:

$$a_{ij} = \left(\sum_{j=1}^i l_{ij}, \sum_{j=1}^i m_{ij}, \sum_{j=1}^n u_{ij} \right) \quad \text{فرمول (۱)}$$

$$r = \max_{1 \leq i \leq n} \left(\sum_{j=1}^n u_{ij} \right)$$

$$x_{ij} = \frac{z_{ij}}{r} = \left(l'_{ij}, m'_{ij}, u'_{ij} \right) \quad \text{فرمول (۲)}$$

شایان ذکر است که به جهت رعایت اختصار، از آوردن ماتریس میانگین نظرات خبرگان و ماتریس نرمالیزه شده خودداری شده است.

گام چهارم: در این گام، ماتریس فازی روابط مجموع T به دست آمد. توضیح آنکه، $x_{ij} = (l'_{ij}, m'_{ij}, u'_{ij})$ و مقادیر درایه‌های ماتریس‌های X_1 و X_m و X_u به ترتیب شامل مقادیر l' و m' و u' در ماتریس X هستند:

$$Xl = [l''_{ij}], Xm = [m''_{ij}], Xu = [u''_{ij}] \quad \text{فرمول (۳)}$$

نظر به اینکه $t_{ij} = (l''_{ij}, m''_{ij}, u''_{ij})$ داریم:

$$[l''_{ij}] = X_l \times (I - X_l)^{-1}, [m''_{ij}] = X_m \times (I - X_m)^{-1} \quad \text{فرمول (۴)}$$

$$[u''_{ij}] = X_u \times (I - X_u)^{-1} \quad \text{فرمول (۵)}$$

از این رو، همه مقادیر درایه‌های ماتریس T به صورت اعداد فازی مثلثی و طبق رابطه بالا به دست آمدند. حال می‌شود مقادیر $D+R$ و $D-R$ را به دست آورد؛ به طوری که D و R به ترتیب مجموع سطر و ستون برای هر عنصر در ماتریس T بودند. جدول شماره ۴، ماتریس T یا همان ماتریس روابط کل را نشان می‌دهد.

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس \tilde{T} است. مجموع سطرها و ستون‌ها با توجه به فرمول‌های ۶ و ۷ به دست می‌آوریم.

$$\tilde{D} = (\tilde{D}_i)_{n \times 1} = [\sum_{j=1}^n \tilde{T}_{ij}]_{n \times 1} \quad \text{فرمول (۶)}$$

$$\tilde{R} = (\tilde{R}_i)_{1 \times n} = [\sum_{i=1}^n \tilde{T}_{ij}]_{1 \times n} \quad \text{فرمول (۷)}$$

که \tilde{D} و \tilde{R} به ترتیب ماتریس $n \times 1$ و $1 \times n$ هستند.

جدول ۴: ماتریس روابط کل

	C ₆	C ₅	C ₄	C ₃	C ₂	C ₁	مولفه‌ها
	(.۰۴و.۱۶و.۳۷)	(.۰۴و.۱۶و.۳۶)	(.۰۵و.۱۷و.۳۹)	(.۰۳و.۱۳و.۲۷)	(.۰۳و.۱۵و.۳۵)	(.۰۲و.۱۲و.۳۳)	C ₁ انگیزه و معلمان دبیران
	(.۰۸و.۲۲و.۶۱)	(.۰۸و.۲۲و.۶۰)	(.۰۸و.۲۲و.۶۲)	(.۰۶و.۱۹و.۴۹)	(.۰۴و.۱۶و.۵۳)	(.۰۶و.۲۰و.۶۱)	C ₂ تخصص و معلمان دبیران
	(.۰۷و.۲۰و.۵۱)	(.۰۶و.۱۹و.۴۹)	(.۰۶و.۱۸و.۵۱)	(.۰۲و.۱۲و.۳۴)	(.۰۷و.۱۹و.۵۰)	(.۰۶و.۱۹و.۵۲)	C ₃ تجهیزات آموزشی

(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۲)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۱)	(.۰۴و۱.۵۷)	(.۰۵و۱.۵۰)	(.۰۷و۱.۶۱)	(.۰۷و۱.۶۳)	C ₄	کارآمد بودن روند ارزشیابی از معلمان و دبیران
(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۱)	(.۰۴و۱.۵۳)	(.۰۷و۱.۶۲)	(.۰۵و۱.۴۹)	(.۰۷و۱.۵۹)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۲)	C ₅	منابع مالی
(.۰۴و۱.۵۶)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۱)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۳)	(.۰۶و۱.۵۰)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۱)	(.۰۸۰.۲۲و۱.۶۳)	C ₆	برنامه های اجرایی آموزش پرورش

مرحله بعدی میزان اهمیت شاخص ها $(\bar{D}_i + \bar{R}_i)$ و رابطه بین معیارها $(\bar{D}_i - \bar{R}_i)$ مشخص می گردد. اگر $\bar{D}_i - \bar{R}_i > 0$ باشد معیار مربوطه اثرگذار و اگر $\bar{D}_i - \bar{R}_i < 0$ باشد معیار مربوطه اثرپذیر است. جدول ۵، $\bar{D}_i + \bar{R}_i$ و $\bar{D}_i - \bar{R}_i$ را نشان می دهد.

جدول ۵: اهمیت و تأثیرگذاری معیارها (اعداد فازی)

مؤلفه ها	معیار	$\bar{D}_i + \bar{R}_i$	$\bar{D}_i - \bar{R}_i$
انگیزه معلمان و دبیران	معیار ۱	(۵.۷۵، ۴۷.۳۱، ۱.۷۶)	(-۲۴.۵۶، -۰.۶۱، ۲۰.۹۹)
تخصص معلمان و دبیران	معیار ۲	(۲.۱۷، ۶.۵۸، ۵۰.۶۰)	(-۲۳.۷۲، ۰.۲۸، ۲۴.۷۰)
تجهیزات آموزشی	معیار ۳	(۴۷.۳۱، ۵.۶۶، ۱.۷۲)	(-۲۲.۳۳، ۰.۲۴، ۲۳.۷۰)
کارآمد بودن روند ارزشیابی از معلمان و دبیران	معیار ۴	(۲.۱۸، ۶.۶۱، ۵۱.۲۲)	(-۲۴.۱۹، ۰.۱۰، ۲۴.۸۵)
منابع مالی	معیار ۵	(۲.۲۰، ۶.۶۴، ۵۰.۶۱)	(-۲۳.۷۸، ۰.۷۰، ۲۴.۶۳)
برنامه های اجرایی آموزش پرورش	معیار ۶	(۲.۲۳، ۶.۶۹، ۵۰.۹۹)	(-۲۳.۹۳، ۰.۱۴، ۲۴.۸۴)

گام پنجم: مقادیر به دست آمده برای $D+R$ و $D-R$ اعداد فازی بودند که برای به دست آوردن نمودار علی باید فازی-زدایی می شدند؛ از این رو برای رسم نمودار، به مقادیر $(D+R)^{def}$ و $(D-R)^{def}$ نیاز بود. برای فازی زدایی از روش مرکز ناحیه استفاده شد. در نمودار علی، محور X شامل $(D+R)^{def}$ بود که مقدار آن همیشه مثبت است و وزن یا اهمیت آن شاخص را نشان می دهد و محور Y شامل $(D-R)^{def}$ است که اگر مثبت باشد، یعنی شاخص تأثیرگذار قطعی است و در غیر این صورت، تأثیرپذیر قطعی خواهد بود که از آن با نام نسبت اثرگذاری در سیستم یاد می شود. در این گام اعداد فازی $\bar{D}_i + \bar{R}_i$ و $\bar{D}_i - \bar{R}_i$ به دست آمده از مرحله قبلی را طبق فرمول ۸ دیفازی می کنیم.

$$B = \frac{(a_1 + a_3 + 2 \times a_2)}{4} \quad \text{فرمول (۸)}$$

B دیفازی شده عدد $\bar{A} = (a_1, a_2, a_3)$ است. جدول ۶ اعداد دیفازی شده جدول ۵ را نشان می دهد.

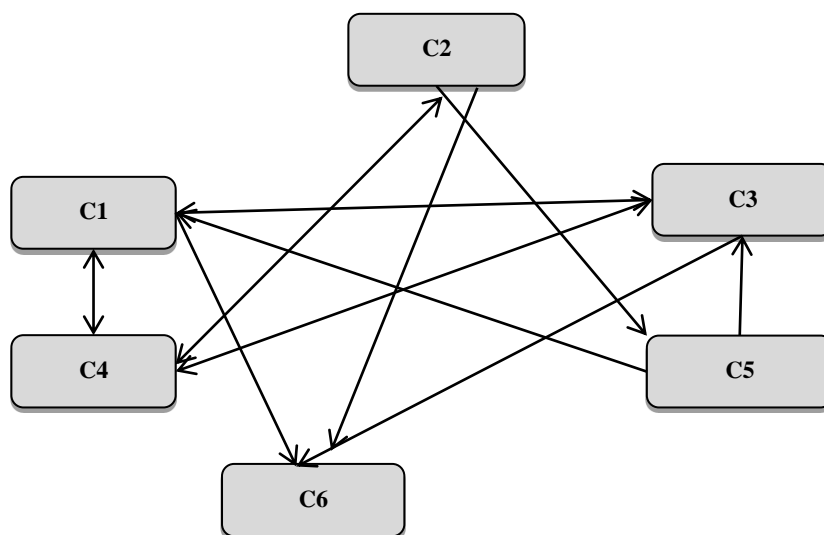
جدول ۶: اهمیت و تأثیرگذاری معیارها (اعداد قطعی)

مؤلفه ها	معیار	D	R	$(\bar{D}_i + \bar{R}_i)^{def}$	$(\bar{D}_i - \bar{R}_i)^{def}$
انگیزه معلمان و دبیران	معیار ۱	۷.۴۷	۷.۶۷	۱۵.۱۴	-۱.۲۰
تخصص معلمان و دبیران	معیار ۲	۸.۴۳	۸.۰۵	۱۶.۴۸	۰.۳۹

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

مؤلفه ها	معیار	D	R	$(\bar{D}_i + \bar{R}_i)^{def}$	$(\bar{D}_i - \bar{R}_i)^{def}$
تجهیزات آموزشی	معیار ۳	۷.۷۲	۷.۳۷	۱۵.۰۹	۰.۳۵
کارآمد بودن روند ارزشیابی از معلمان و دبیران	معیار ۴	۸.۴۳	۸.۲۲	۱۶.۶۵	۰.۲۲
منابع مالی	معیار ۵	۸.۳۹	۸.۱۴	۱۶.۵۳	۰.۲۵
برنامه های اجرایی آموزش پرورش	معیار ۶	۸.۴۷	۸.۱۸	۱۶.۶۵	۰.۳۰

گام ششم: در این مرحله نمودار علی بین عوامل ترسیم می شود. شکل ۱ هم میزان روابط علی بین عوامل را نشان می دهد.

شکل ۱: نمودار دیمتل (نقشه روابط شبکه) عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

نتیجه گیری و پیشنهادها

بر اساس داده های ستون D در جدول ۶، معلوم شد شاخص برنامه های اجرایی آموزش و پرورش دارای بیشترین میزان اثرگذاری بر دیگر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش هستند. تحقیقات متعددی بر تاثیر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش صحه گذاشته اند. زمانی که برنامه های اجرایی با دقت بیشتری برنامه ریزی گردد در تحول و توسعه بنیادین سطح بالاتری از آموزش و پرورش را ایجاد می کنند. نتایج تحقیقات نشان داده است سالهایی که معلمان و دبیران مورد ارزشیابی قرار می گیرند سطح بالاتری از توسعه و تحول را ایجاد می کند.

به همین ترتیب، طبق داده های ستون R در جدول ۶، مشخص شد شاخص کارآمد بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران دارای بیشترین میزان اثرپذیری از دیگر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش هستند. از سوی دیگر، نظر به اینکه طبق نتایج جدول ۶، عاملهای برنامه های اجرایی آموزش و پرورش و کارآمد بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران دارای بیشترین مقدار D+R است، این طور استنباط می شود که برنامه های اجرایی آموزش و پرورش و کارآمد

بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران بنیادی ترین عامل در سامانه عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش محسوب می شود و ایجاد تغییرات سازنده در آن می تواند به تغییرات جدی تر و اثرگذارتری در بهبود تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش منجر شود.

همچنین طبق داده های ستون D+R در جدول شماره ۶، بعد از برنامه های اجرایی آموزش و پرورش و کارآمد بودن روند ارزشیابی معلمان و دبیران و به فاصله ای بسیار نزدیک، عامل منابع مالی به عنوان عاملی مهم در تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش قرار دارد. در توجیه اهمیت و جایگاه ویژه منابع مالی در شبکه روابط میان عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، همین سخن کافی است که برخی تحقیقات را یکی از ارکان سه گانه تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش معرفی می کنند. تجهیزات آموزشی و انگیزه معلمان و دبیران تأثیرپذیرترین و به یک معنا روبنایی ترین پیشاینده موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است.

بر اساس داده های ستون D-R در جدول ۶، معلوم شد شاخص تخصص معلمان و دبیران، عامل برآیند اثرپذیری از دیگر پیشایندها در سامانه روابط علت و معلولی، عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش هستند. در مقابل، سایر عوامل برآیندی اثرگذار دارند که در صدر آنها شاخص تخصص قرار دارند. به طور مشخص، آن گونه که از نگاره ۱ یعنی نمودار دیمتل میان پیشایندها بر می آید، در بالاترین نقطه قرار داشته و شاخصی است که به عنوان تأثیرگذارترین عامل در شبکه روابط میان عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش شناسایی شده است. این نتیجه با نتایج تحقیق عنایتی و همکاران (۱۳۹۵) سازگاری کامل دارد. این تحقیق نشان داده است که در معدود الگوهای ارائه شده به ویژه در حوزه تعلیم و تربیت برای ترکیب نظریه ها، اغلب مبانی فلسفی و بالاتر از آن مبانی فرا فلسفی نظریه های مبدأ نادیده گرفته شده است. همچنین در تحقیقاتی که علی معصومی (۱۳۹۷) درباره الزامات مدیریتی تحول بنیادین در آموزش و پرورش انجام داده است به این نتیجه رسید که با بررسی الزامات مدیریتی تحول بنیادین به دوازده مورد از عوامل مهم و اثرگذار در مراحل مختلف آغاز، تثبیت و بازنگری مدیریت تحول می توان اشاره کرد که التزام به آنها ادامه تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را به همراه دارد در نقطه مقابل عامل انگیزه معلمان قرار دارد که در پایین ترین مختصات قرار داشته و از سایر پیشایندها تأثیر می پذیرد. بر اساس نتایج جدول ۶ (کمترین مقدار D-R و R) چنین دریافت می شود که تجهیزات آموزشی و انگیزه معلمان و دبیران تأثیرپذیرترین و به یک معنا روبنایی ترین پیشاینده موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. بر همین اساس و در تعدیل نتیجه پژوهشهایی که تجهیزات آموزشی و انگیزه معلمان و دبیران را برترین عامل در میان دیگر عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش می دانند. شاید بتوان این برتر بودن را در نمایان تر بودن آن دانست. به بیان دیگر، عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، بنیادی تر و اثرگذارتر از انگیزه معلمان و دبیران محسوب می شوند و به نوعی این شاخص را باید در سامانه روابط علت و معلولی عوامل موثر بر تحول بنیادین آموزش و پرورش، یک معلول دانست.

همچنین با توجه به اینکه D-R عامل تجهیزات آموزشی، مثبت و بعد از تخصص معلمان و دبیران است، می توان این طور نتیجه گرفت که این عامل نیز از نوع علی محسوب می شود و بهبود آن می تواند در کنار بهبود عامل تخصص آموزشی به ارتقای وضعیت تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش منجر شود. به دیگر سخن، هر چه تجهیزات آموزشی در

مدارس افزایش یابد، تحقق تحول بنیادین آموزش و پرورش بیشتر شده و میزان تمایل و انگیزه معلمان و دبیران افزایش پیدا می‌کند و این خود سبب افزایش تحول و توسعه می‌گردد.

با عنایت به نتایج تحقیق بایسته است که افزایش سرانه دانش آموزی مدارس دولتی و واریز به موقع آن به حساب مدارس تا فقر مالی مدرسه مانع تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نباشد. تجهیز مدارس به وسایل آموزشی پر کاربرد و ضروری من جمله؛ میز و نیمکت مناسب، آب گرم سرویس های بهداشتی، تجهیز نماز خانه ها و وسایل ورزشی، کامپیوتر، اینترنت پرسرعت، تخته هوشمند و کیت های علوم و ریاضی، میکروسکوپ، ویدئوپروژکتور، تابلوهای مناسب. تدوین یک برنامه جامع و اصولی برای تربیت معلم در کشور به گونه ای که افراد علاقه مند و توانا در حرفه معلمی جذب شغل شریف معلمی گردند و آنهایی که از بد حادثه و از روی ناچاری به این شغل روی آورده اند بتدریج از گرده تعلیم و تربیت خارج شوند. عدم بکارگیری نیروهای غیرمتخصص در ابتدایی جدی تلقی شده و ممنوع گردد. تمهیدات لازم برای افزایش انگیزه معلمان جهت شرکت در دوره های ضمن خدمت و کارگاه های آموزشی از طرف مسئولین ذی ربط به عمل آید. افزایش حقوق و مزایای معلمان ابتدایی نسبت به معلمان سایر مقاطع به منظور ارتقا انگیزه معلمان ابتدایی. انتخاب مدیران مدارس با توجه سوابق تجربه مفید آموزشی، و شرایط سنی لازم. برنامه های نظام دوری (همراهی معلم با دانش آموزان خود تا سه سال) و مدارس قرآنی و مدرسه قرآن مورد بازنگری قرار گیرند. به پژوهشگران آینده پیشنهاد می گردد: انجام پژوهشی که بتواند معیار های لازم برای انتخاب مدیران مدارس ارائه نماید و برای همیشه انتخاب مدیران مدارس را در کشور ساماندهی نماید. انجام پژوهشی که بتواند تاثیر اجرای سند تحول بنیادین بر عملکرد علمی و دینی دانش آموزان در جامعه را نشان دهد.

منابع فارسی

- حسینی روح الامینی، جمیله السادات(۱۳۹۶). جایگاه خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی در سند تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، تهران: نشر نورالثقلین
- رادمنش، محمد حسن و مصباح فر، علیرضا(۱۳۹۵). راهنمای تدوین برنامه سالانه، یزد: انتشارات بصیرت افزا
- رعیت، جواد(۱۳۹۷). تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش: فواید، روش و نتایج، سازمان آموزش پرورش استان قزوین
- فراهانی، علیرضا. نصر اصفهانی، احمد رضا. شریف، سید مصطفی(۱۳۹۴). ارزیابی شیوه های انتخاب معلمان ابتدایی در نظام آموزش پرورش کشور، برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- سهیل، ستاره(۱۳۹۴). تفاوت آموزش پرورش ایران و ژاپن برگرفته از وبلاگ غریبانه (راور)
- فضل‌ی رخساره، امجدیان کیومرث، زنده دل محمد، زرین فرد رضا، چابک حسین(۱۳۹۶). نقد سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران سند برنامه راهبردی معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش پرورش، رشت: نشر بلور
- قربان فاطمه، فضل‌ی رخساره، عرفانیان امید وار طاهره، محمد زاده لاری مسلم، نجار زاده فریبا، بندور علی اکبر(۱۳۹۵). سیر تحول آموزش پرورش ابتدایی در سده اخیر، تهران: نشر به آفرین
- صافی، احمد(۱۳۹۶).. بررسی تحلیل گفتمان سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- صدیق، عیسی(۱۳۹۷). آموزش و پرورش تطبیقی و نظریات ابن سینا در باب تعلیم و تربیت و مقایسه اجمالی با نظریات افلاطون و ارسطو، مجله دانشکده ادبیات، شماره ۱ برگرفته از پروتال جامع علوم انسانی‌سگری، سجاد. (۱۳۹۳) نقدی بر سند تحول بنیادین، نشریه زمزمه، شماره ۷۲
- عنایتی، ترانه. صالحی، محمد. خوش باور، رحیمه(۱۳۹۵). ارائه الگوی ارزیابی سازوکاری نظریه ترکیبی در فلسفه تعلیم و تربیت: بررسی موردی سازواری در فلسفه تربیت جمهوری اسلامی ایران در سند ملی تحول بنیادین آموزش و پرورش، فصلنامه تحقیقاتی مدیریت آموزشی، برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- معصومی، علی(۱۳۹۷). مقایسه تربیت و تفکر از دیدگاه دیویی و خواجه نصیر طوسی، برگرفته از وبلاگ شخصی نویسنده
- معصومی، علی(۱۳۹۷). الزامات مدیریتی تحول بنیادین در آموزش و پرورش برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- ندایی، هاشم و کوهستانی، رضا(۱۳۹۱). بررسی تطبیقی آرا تربیتی ابو حامد محمد غزالی و آگوستین قدیس. مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت شماره ۱۴
- نیرومند، گیتی(۱۳۹۰). جایگاه تکنولوژی های نوین ارتباطی (مدارس هوشمند) در آموزش پرورش. برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- وردی نژاد، فریدون(۱۳۹۰). چالش ها، فرصت ها، تهدید ها و الگوی مناسب مدیریتی برای تحقق اهداف سند چشم انداز، برگرفته از سایت مرکز علمی جهاد دانشگاهی
- وجدانی همت، احد(۱۳۹۵). شناسایی اولویت های مربوط به معلمان به منظور فراهم سازی بخشی از اطلاعات مورد نیاز به علت توسعه و تقویت آموزش پرورش برگرفته از وبلاگ آدرا پانا

حلیل عوامل موثر بر تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استفاده از روش دیمتل

- وجدانی همت، احد(۱۳۹۵). رابطه آشنایی معلمان با مفاهیم تربیتی و مدرک تحصیلی آنها
- هاشمیان، سید احمد(۱۳۹۵). اثبات وجود نفس از نظر غزالی، فصلنامه تعلیم و تربیت
- تحلیل اجمالی مصوبات شورای عالی آموزش پرورش در راستای سند تحول بنیادین(۱۳۹۱)تهران: انتشارات مدرسه
- راهنمای عمل تحول بنیادین در آموزش پرورش دبیرخانه شورای راهبردی و ستاد اجرایی تحول شماره ۱، دی ماه ۹۰،
- راهنمای عمل مجموعه مستندات تحول بنیادین در آموزش پرورش(۱۳۹۱) شماره ۲، دی ماه ۹۱، دبیرخانه شورای راهبردی و ستاد اجرایی تحول
- سند تحول بنیادین آموزش پرورش(۱۳۹۵)، آذرماه ۱۳۹۵، شورای عالی انقلاب فرهنگی
- سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، اسفند ۱۳۹۴، شورای عالی آموزش پرورش
- سند برنامه معاونت آموزش ابتدایی استان قزوین(۱۳۹۱)، اداره کل آموزش پرورش استان قزوین
- قانون برنامه پنجم آموزش پرورش(۱۳۹۶). شورای عالی انقلاب فرهنگی
- مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، آذرماه ۱۳۹۵
- نقشه جامع علمی کشور(۱۳۹۵). شورای عالی انقلاب فرهنگی
- سند اساسی اصلاحات آموزش و پرورش (FRDE) در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۸) ، وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران ، شورای عالی آموزش و پرورش ، شورای عالی انقلاب فرهنگی